

GEM UK: Adroddiad Cymru 2017

Karen Bonner, Mark Hart, Jonathan Levie a Laura Heery

Mae Monitor Entrepreneuriaeth Byd-eang (GEM) yn brosiect rhyngwladol sy'n cynnwys 54 economi yn 2017 sy'n ceisio darparu gwybodaeth am dirlun entrepreneuriaid gwahanol wledydd. Mae sawl astudiaeth wedi dangos bod entrepreneuriaeth yn sbardun pwysig ar gyfer twf economaidd, cystadleurwydd a chreu swyddi. Defnyddir canlyniadau dadansoddiad data GEM fel dangosyddion meincnodi allweddol gan awdurdodau rhanbarthol a chenedlaethol ledled y byd. Maint y sampl yng Nghymru yn 2017 oedd 3,008 o oedolion dros 18 oed o ganlyniad i Lywodraeth Cymru'n ychwanegu at sampl y DU yn ei chyfanrwydd.

Prif Ganfyddiadau

- **Y gyfradd ar gyfer entrepreneuriaeth cam cynnar (TEA) yng Nghymru ar gyfer 2017 oedd 6.3 y cant. Nid oedd hyn yn sylweddol wahanol i gyfradd 2016, fodd bynnag, roedd yn sylweddol is nac amcangyfrifon 2017 o 9.1 y cant ar gyfer Lloegr ac 8.7 y cant ar gyfer y DU i gyd.**
- **Mae gweithgarwch entrepreneuriaid cam cynnar yn cael ei ysgogi gan resymau cyfle; roedd TEA a sbardunwyd gan gyfle yn 5.1 y cant yng Nghymru yn 2017 a TEA a sbardunwyd gan angen yn 0.9 y cant. Mae'r ddwy gyfradd yn debyg i'r rhai a welwyd yn 2016.**
- **Roedd cyfradd TEA menywod yng Nghymru, sef 3.8 y cant, yn llai na hanner y gyfradd i ddynion o 8.8 y cant. Roedd y gymhareb TEA menywod i ddynion yn 43 y cant yn 2017; cymhareb y DU oedd 47 y cant. Nid oedd y gyfradd i fenywod yn sylweddol wahanol i amcangyfrif y DU o 5.6 y cant, fodd bynnag roedd y gyfradd TEA i ddynion yn sylweddol is na chyfradd y DU o 11.9 y cant.**
- **Nid oedd unrhyw wahaniaeth yn y gyfradd TEA i oedolion ifanc rhwng 18 a 29 a phobl 30-64 oed. Yn wir, roedd pob grŵp oedran yng Nghymru'r un mor entrepreneuriaid yn 2017.**
- **Roedd agweddau entrepreneuriaid yn gyson â'r rhai hynny a adroddwyd yn 2016. Fe wnaeth canfyddiad cyfle'r boblogaeth o oedran gweithio nad oedd yn entrepreneuriaid aros ar 30 y cant nad oedd yn sylweddol wahanol i ffigur ar gyfer y DU.**
- **Roedd canran yr unigolion nad oedd yn entrepreneuriaid o oedran gweithio yng Nghymru a welodd gyfleoedd ond bod arnynt ofn cychwyn busnes rhag ofn y byddai'n methu hefyd yn gymharol sefydlog ar ychydig o dan 40 y cant. Roedd y ffigur yn debyg i un y DU.**
- **Y gwahaniaeth allweddol mewn agweddau rhwng Cymru a'r DU yw'r gyfran o'r boblogaeth nad ydynt yn entrepreneuriaid sy'n ystyried bod yna gyfleoedd cychwyn busnes da o fewn y 6 mis nesaf, sef dim ond 31 y cant yng Nghymru o'i gymharu â 39 y cant yn y DU.**
- **Mae disgwyl i tua 8 y cant o oedolion nad oedd yn entrepreneuriaid o oedran gweithio yng Nghymru gychwyn busnes o fewn y tair blynedd nesaf. Mae'r gyfradd yng Nghymru wedi bod yn gymharol sefydlog yn ddiweddar yn wahanol i'r DU lle gwnaeth y gyfradd ostwng yn sylweddol o 11 i 9 y cant rhwng 2016 ac 2017.**

Cefndir

Mae Monitor Entrepreneuriaeth y Byd (GEM) yn brosiect rhyngwladol sy'n ceisio darparu gwybodaeth am dirlun entrepreneuriaid gwledydd seiliedig ar yr egwyddorion canlynol. Yn gyntaf, mae ffyniant economi'n dibynnu'n fawr ar sector entrepreneuriaeth dynamig. Yn ail, mae capasiti entrepreneuriaid economi'n cynnwys unigolion o bob grŵp mewn cymdeithas sydd â'r gallu a'r ysgogiad i gychwyn busnesau, ac mae'n galw am ganfyddiadau cymdeithasol positif ynghylch entrepreneuriaeth. Yn drydydd, mae entrepreneuriaeth twf uchel yn gyfrannwr allweddol i gyflogaeth newydd mewn economi, ac mae cystadleurwydd cenedlaethol yn dibynnu ar fentrau entrepreneuriaid arloesol a thrawsffiniol.

Mae Llywodraeth Cymru'n noddi cydran Gymreig y prosiect ymchwil GEM DU. Mae symbylu entrepreneuriaeth yn dal i fod yn her bwysig i'r rhanbarth ac mae Llywodraeth Cymru wedi arwain o ran sicrhau ei bod wedi'i hymgorffori o fewn ei gweithgareddau craidd. Dyma'r bedwaredd flwyddyn ar ddeg lle mae Llywodraeth Cymru wedi cymryd rhan yn GEM. O'r 326,000 o ymatebwyr i arolygon GEM DU ar gyfer y cyfnod 2002-2017, mae bron i 60,000 o ymatebwyr yn dod o Gymru. Erbyn hyn mae gan Gymru un o'r cronfeydd data mwyaf ar agweddau entrepreneuriaid, gweithgarwch a dyheadau yng ngwledydd cartref y DU ar gyfer y cyfnod hwn. Mae hyn yn arbennig o ddefnyddiol wrth gynnal dadansoddiad tuedd ar gyfer is-boblogaethau pwysig yng Nghymru, megis menywod, pobl ifanc neu bobl hŷn.

Defnyddir y canlyniadau o ddadansoddiad data GEM fel dangosyddion meincnodi allweddol gan awdurdodau rhanbarthol a chenedlaethol o gwmpas y byd. Hefyd maent yn galluogi i gymariaethau gael eu gwneud â rhanbarthau eraill y DU a gwledydd eraill sy'n cymryd rhan yn GEM. Yn gyffredinol, mae gallu unigryw GEM i ddarparu gwybodaeth ar dirlun entrepreneuriaid gwledydd mewn cyd-destun byd-eang yn golygu bod ei ddata'n adnodd angenrheidiol ar gyfer unrhyw ymgais ddifrifol i astudio ac olrhain ymddygiad entrepreneuriaid.

Mae'n bwysig ein bod yn deall yn well penderfynyddion o entrepreneuriaeth cam cynnar, oherwydd mae tystiolaeth i awgrymu cysylltiad rhwng cyfraddau uwch o entrepreneuriaeth a ffyniant economaidd cyffredinol, yn arbennig mewn economïau a ysgogir gan arloesedd megis Cymru.

Sut mae GEM yn Mesur Gweithgarwch Entrepreneuriaidd

Mae GEM yn creu mynegai o weithgarwch entrepreneuriaeth cam cynnar (a elwir yn TEA) trwy ddefnyddio'r dulliau canlynol:

- Cynhelir arolwg ffôn o hapsampl o'r boblogaeth o oedolion rhwng mis Mai a mis Medi.
- Y mynegai TEA yw cyfanswm yr ymatebwyr hynny a ddsberthir fel entrepreneuriaid cychwynnol¹ ac entrepreneuriaid pendant newydd².

Nid yw'r mynegai TEA yn mesur yr holl weithgarwch entrepreneuriaidd ac nid yw'n seiliedig ar arolwg o endidau busnes. Mae'n mesur nodweddiad unigolion entrepreneuriaidd a'r mathau o endidau maent yn eu sefydlu. Oherwydd hynny mae'n fesur unigryw y gellir ei gymharu ar lefel ryngwladol o duedd ddiwylliannol cenedl, neu ranbarth, i fod yn entrepreneuriaidd.

Un ffordd o wahaniaethu rhwng gwahanol fathau o weithgarwch entrepreneuriaidd yw i ba raddau y seilir y gweithgarwch ar angen (h.y. nad oes unrhyw ddewisiadau amgen ar gyfer gwaith) neu gyfle (lle gallai entrepreneuriaid fod yn manteisio ar y potensial ar gyfer creu marchnad newydd).

Ers 2011 mae gweithgarwch entrepreneuriaidd ymhlith cyflogeion wedi'i fesur hefyd. Erbyn hyn gwyddom y gall diwylliant a rheoliadau effeithio ar sut mynegir gweithgarwch entrepreneuriaidd o fewn cenhedloedd. Mewn gwledydd lle mae gan entrepreneuriaid lawer llai o fynediad at nawdd cymdeithasol na chyflogeion, er enghraifft, mae gweithgarwch entrepreneuriaidd yn tueddu i gynnwys cyfran uwch o weithgarwch entrepreneuriaidd cyffredinol³. Mae ystyried TEA ac EEA gyda'i gilydd yn rhoi darlun mwy cynhwysfawr o weithgarwch entrepreneuriaidd pob gwlad.

Yn ogystal â gweithgarwch, mae'r arolwg GEM yn gofyn i'r holl ymatebwyr am eu hagweddau at weithgarwch entrepreneuriaidd, ac yn gofyn i entrepreneuriaid am eu dyheadau.

Esbonnir y fethodoleg, meintiau samplau a systemau pwysoli a ddefnyddir ar gyfer yr arolwg poblogaeth oedolion GEM DU 2017 yn fanylach yn yr adroddiad GEM DU 2017

(www.gemconsortium.org). Cyflwynwyd newid pwysig yng nghynllun y sampl yn 2010 pan

¹ Y cyfnod cynllunio gweithredol lle mae'r entrepreneur wedi gwneud rhywbeth yn ystod y 12 mis diwethaf i helpu i gychwyn busnes newydd, busnes y bydd ef/hi yn berchen ar o leiaf ran ohono, ac nad yw wedi talu cyflogau nag incwm arall i'r perchnogion yn y 3 mis diwethaf.

² Diffinnir yr ail gyfnod fel un o 4 i 42 mis wedi i'r fenter newydd ddechrau darparu incwm i'r perchnogion. Cyfeirir at entrepreneuriaid sydd o leiaf yn berchen yn rhannol ar neu'n rheoli busnes newydd sydd wedi bod yn talu rhyw fath o incwm i'r perchnogion am o leiaf 4 a heb fod yn fwy na 42 mis fel entrepreneuriaid cwmni newydd.

³ Fforwm Economaidd y Byd (WEF) a GEM Global (2016) "Europe's Hidden Entrepreneurs: Entrepreneurial Employee Activity and Competitiveness in Europe". http://www3.weforum.org/docs/WEF_Entrepreneurship_in_Europe.pdf

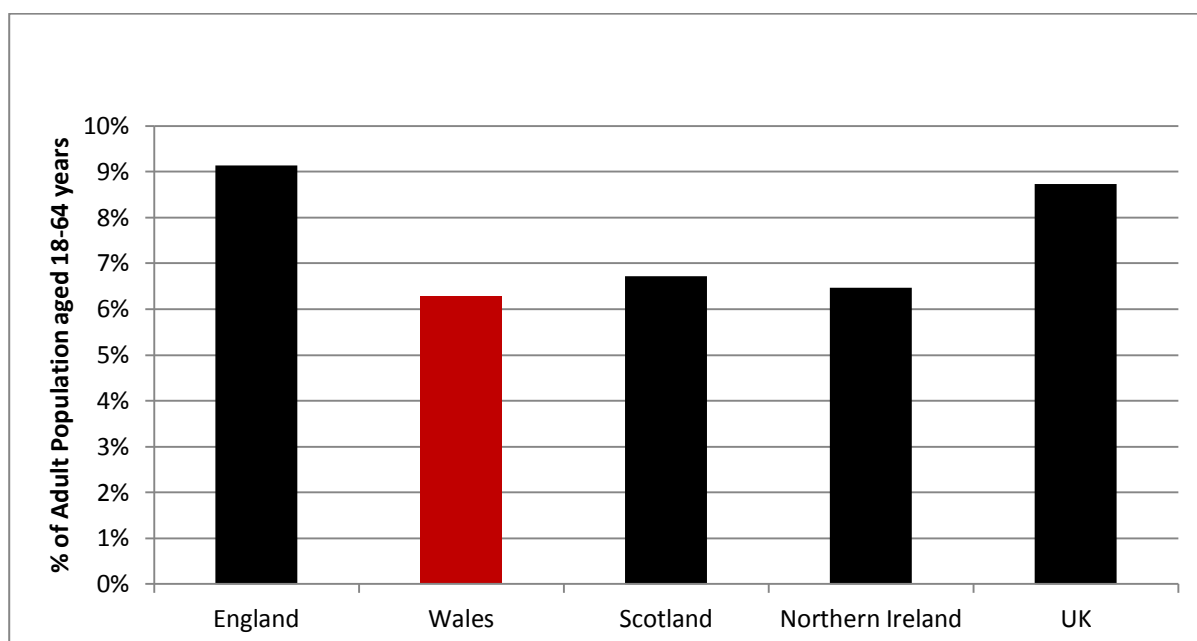
ddewiswyd 10 y cant o ymatebwyr ym mhob Rhanbarth Swyddfa'r Llywodraeth (GOR) ar hap o'r aelwydydd oedd â ffonau symudol ond heb linellau tir ffôn gosod. Yn 2015, cynyddwyd hyn at 20 y cant, yn unol ag amcangyfrifon diweddar o ran y gyfran o aelwydydd â ffôn symudol yn unig yn y DU.

Mae'r adroddiad dilynol yn cyflwyno crynodeb o'r prif ganlyniadau, a themâu allweddol sy'n codi o'r arolwg GEM yn 2017 a'r dadansoddiad o'r pymtheng mlynedd o ddata GEM (2002-17).

Cyfanswm Gweithgarwch Entrepreneuriaidd Cam Cynnar (Mynegai TEA)

Cyfradd entrepreneuriaeth cam cynnar yng Nghymru yn 2017 yw 7.6 y cant, nad yw'n wahanol iawn i'r amcangyfrif o 7.6 y cant yn 2016. Fodd bynnag mae'r gyfradd yn sylweddol is na'r gyfradd yn Lloegr (9.1%) ac amcangyfrif y DU o 8.7 y cant (Ffigur 1).

Yn gyffredinol, mae cyfradd TEA o 6.3 y cant yn gyfwerth i oddeutu un o bob un ar bymtheg o oedolion 18-64 oed, neu oddeutu 121,000 o unigolion, 60 y cant ohonynt yn y camau cynnar iawn o gychwyn busnes (entrepreneuriaid cychwynol 3.7%) a'r gweddill yw'r rhai hynny oedd â busnes newydd a oedd rhwng 3 a 42 mis oed.

% y Boblogaeth Oedolion 18-64 oed

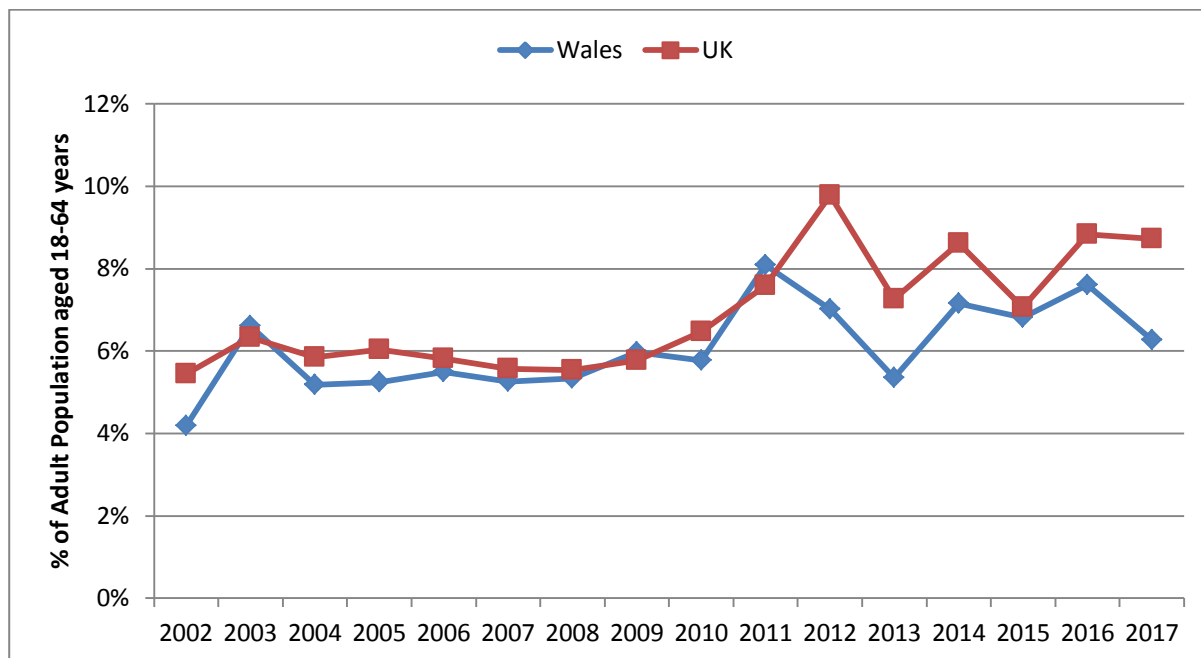
Lloegr Cymru Yr Alban Gogledd Iwerddon Y DU

Ffigur 1: Cyfanswm Gweithgarwch Entrepreneuriaidd Cam Cynnar (TEA) yng Ngwledydd Cartref y DU 2017 (Ffynhonnell: GEM APS)

Fel y dengys Ffigur 2a, arhosodd y gyfradd o weithgarwch entrepreneuriaidd cychwynol yng Nghymru a'r DU yn gymharol sefydlog rhwng 2004 a 2010, sef oddeutu 6 y cant. Ers hynny mae'r cyfraddau hynny wedi amrywio a gwahaniaethu'n sylweddol. Fe wnaeth gweithgarwch entrepreneuriaidd cam cynnar yng Nghymru gyrraedd uchafbwynt o 8.1 y cant yn 2011 cyn gostwng i'r gyfradd gyfartalog rhediad hir yn 2013. Cydgyfeiriodd y cyfraddau yng Nghymru a'r DU yn 2015 ar 7 y cant, fodd bynnag datblygodd bwlch o dros 2 bwynt canran yn 2017.

Yn 2017 cyfradd gweithgarwch entrepreneuriaidd cychwynol yng Nghymru oedd 3.7 y cant, i lawr ond nid yn sylweddol felly o 4.4 y cant yn 2016. Nid oedd y gyfradd perchenogaeth busnes newydd o

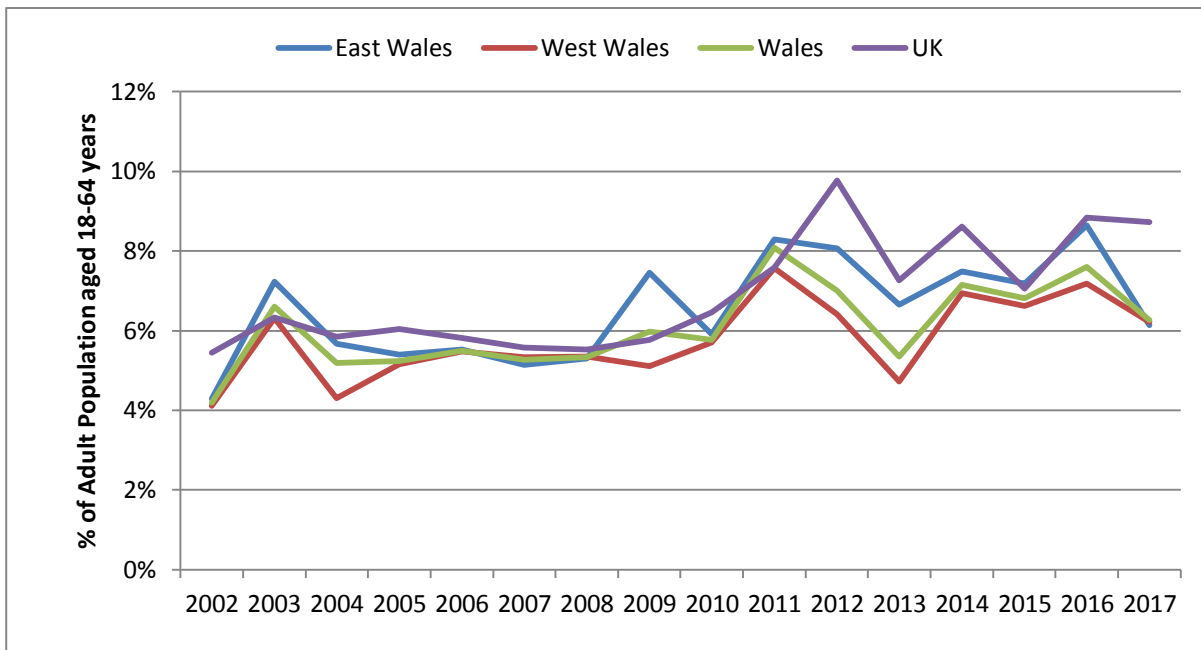
2.7% yn sylweddol wahanol chwaith i'r gyfradd o 3.5 y cant yn 2016. Arhosodd cyfraddau entrepreneuriaeth cychwynnol a newydd yn ddigyfnewid yn y DU hefyd rhwng 2016 a 2017; newidiodd y gyfradd gychwynnol o 5.1 y cant i 4.8 y cant a'r gyfradd perchennog busnes newydd o 3.8 y cant i 4.1 y cant.

Cymru Y DU
% y Boblogaeth Oedolion 18-64 oed

Ffigur 2a: Cyfanswm Gweithgarwch Entrepreneuriaidd Cam Cynnar yng Nghymru a'r DU (2002-17) (Ffynhonnell: GEM APS)

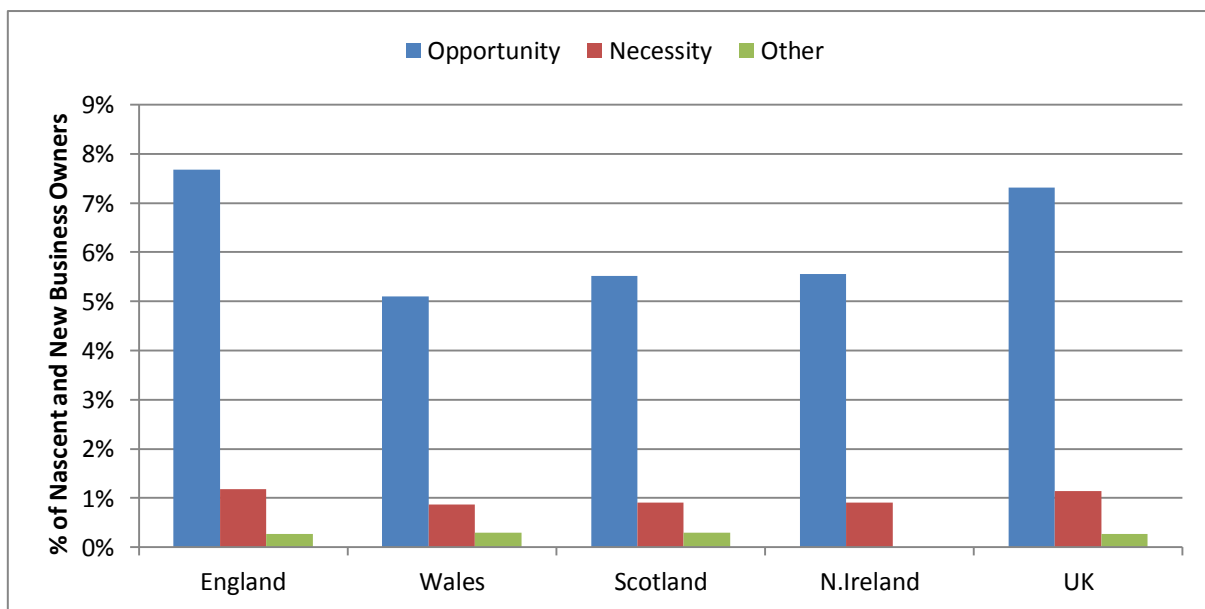
Mae cyfraddau TEA Dwyrain a Gorllewin Cymru wedi tueddu i ddilyn tueddiadau tebyg dros amser (Ffigur 2b) ac er bod bwch cyffredinol rhwng y ddau, nid yw'r cyfraddau'n sylweddol wahanol. Mae'r cyfraddau gweithgarwch entrepreneuriaidd yng Nghymru'n gyffredinol yn cael eu sbarduno'n bennaf gan y gweithgarwch yn y Gorllewin, yn enwedig ers 2011, gyda'r duedd yn y Dwyrain yn cyfateb yn agosach i'r DU. Yn 2017 cydgyfeiriodd y cyfraddau ar gyfer y Dwyrain a'r Gorllewin ar 6 y cant.

Dwyrain Cymru Gorllewin Cymru Cymru Y DU
 % y Boblogaeth Oedolion 18-64 oed

Ffigur 2b: Cyfanswm Gweithgarwch Entrepreneuriaidd Cam Cynnar yng Nghymru a'r DU (2002-17) (Ffynhonnell: GEM APS)

Roedd TEA a ysgogwyd gan angen yng Nghymru yn 2017 yn 0.9 y cant, yn gymharol ddigyfnewid o'r gyfradd o 1.6 y cant yn 2016. Roedd TEA a ysgogwyd gan gyfle yn 5.1 y cant, eto bron yn ddigyfnewid o'r amcangyfrif o 5.6 y cant yn 2016. Roedd TEA a ysgogwyd gan angen fel cyfran o'r holl TEA yn 14 y cant, yn debyg i wledydd cartref eraill a'r DU (Ffigur 3).

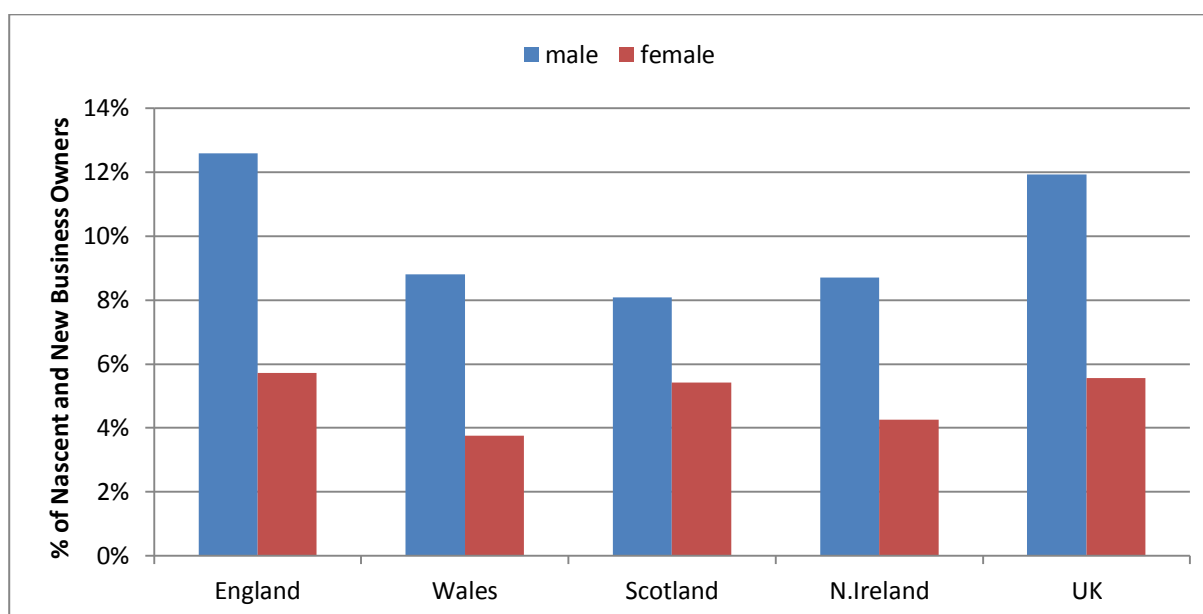
Cyfle Rheidrwydd Arall
 % o Berchnogion Busnesau Newydd neu Egin Fusnesau
 Lloegr Cymru Yr Alban Gogledd Iwerddon Y DU

Ffigur 3: Entrepreneuriaeth Cyfle ac Angen yng Ngwledydd Cartref y DU yn 2017 (Ffynhonnell: GEM APS)

Pwy yw'r Entrepreneuriaid yng Nghymru?

Rhyw: Mae gan ddynion gyfraddau gweithgarwch entrepreneuriaidd cam cynnar uwch na menywod ar y cyfan; yng Nghymru roedd cyfradd TEA dynion yn 8.8 y cant yn 2017 o gymharu â 3.8 y cant i fenywod. Yn 2017 roedd cyfraddau TEA dynion yng Nghymru, Lloegr a'r DU i gyd yn sylweddol uwch nag ar gyfer menywod (Ffigur 4). O fewn y naill ryw a'r llall, roedd cyfradd TEA dynion yng Nghymru ac yn yr Alban yn sylweddol is na chyfraddau dynion yn Lloegr a'r DU. Nid oedd unrhyw wahaniaethau yn y cyfraddau menywod ar draws y gwledydd cartref.

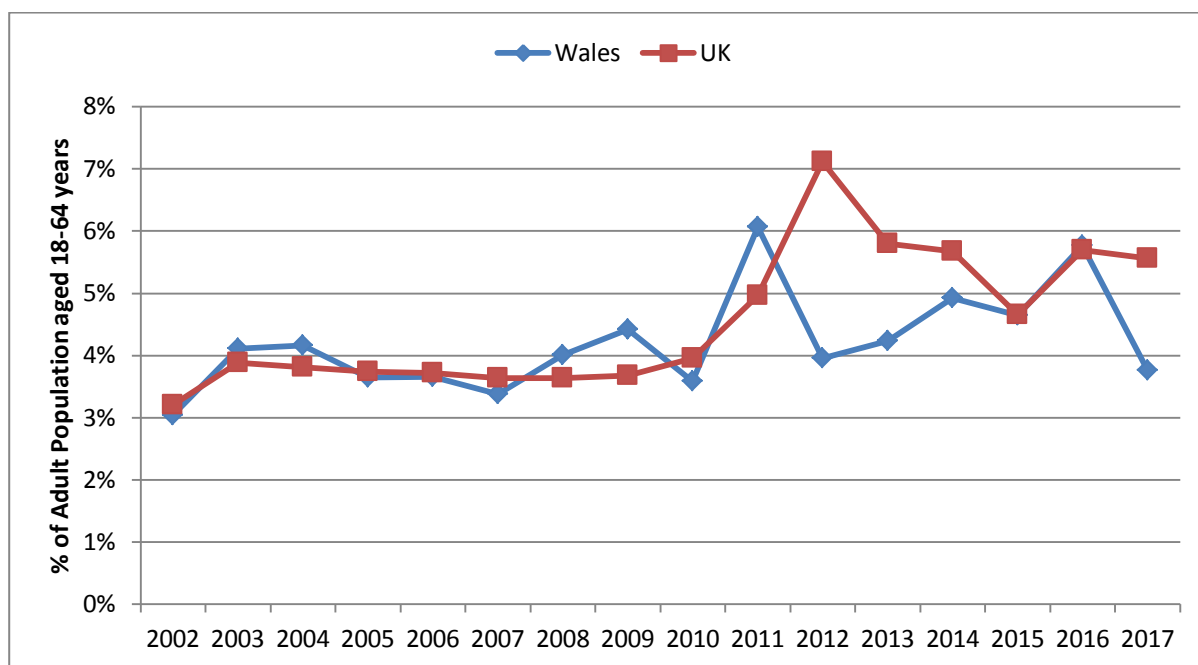
Ar y cyfan mae'r gymhareb gweithgarwch entrepreneuriaidd cam cynnar ar gyfer menywod o gymharu â dynion oddeutu 50 y cant yn y DU. Roedd y gymhareb yng Nghymru yn is na hyn, sef 43 y cant yn 2017 o gymharu â chymhareb y DU o 47 y cant. Yr Alban oedd â'r gymhareb menywod i ddynion uchaf, sef 67 y cant oherwydd cyfradd ddynion gymharol isel a chyfradd fenywod gymharol uchel. Mae'n bosibl y bydd cymarebau blynyddol yn amrywio o flwyddyn i flwyddyn felly mae'n well edrych arnynt dros y tymor hwy. Mae'r cymarebau cyfartalog tymor hir dros y cyfnod 2002 i 2017 yn awgrymu bod dynion ddwywaith yn fwy tebygol o fod yn entrepreneuriaid cyfnod cynnar na menywod gyda chymhareb o 53 y cant yng Nghymru, 49 y cant yn Lloegr a 54 y cant yn yr Alban. Mae'r gymhareb TEA menywod i ddynion yng Ngogledd Iwerddon yn is, sef dim ond 39 y cant.

Dynion Menywod
% o Berchnogion Busnesau Newydd neu Egin Fusnesau
Lloegr Cymru Yr Alban Gogledd Iwerddon Y DU

Ffigur 4: Cyfanswm Gweithgarwch Entrepreneuriaidd Cam Cynnar yn ôl Rhyw yng Ngwledydd Cartref y DU yn 2017 (Ffynhonnell: GEM APS)

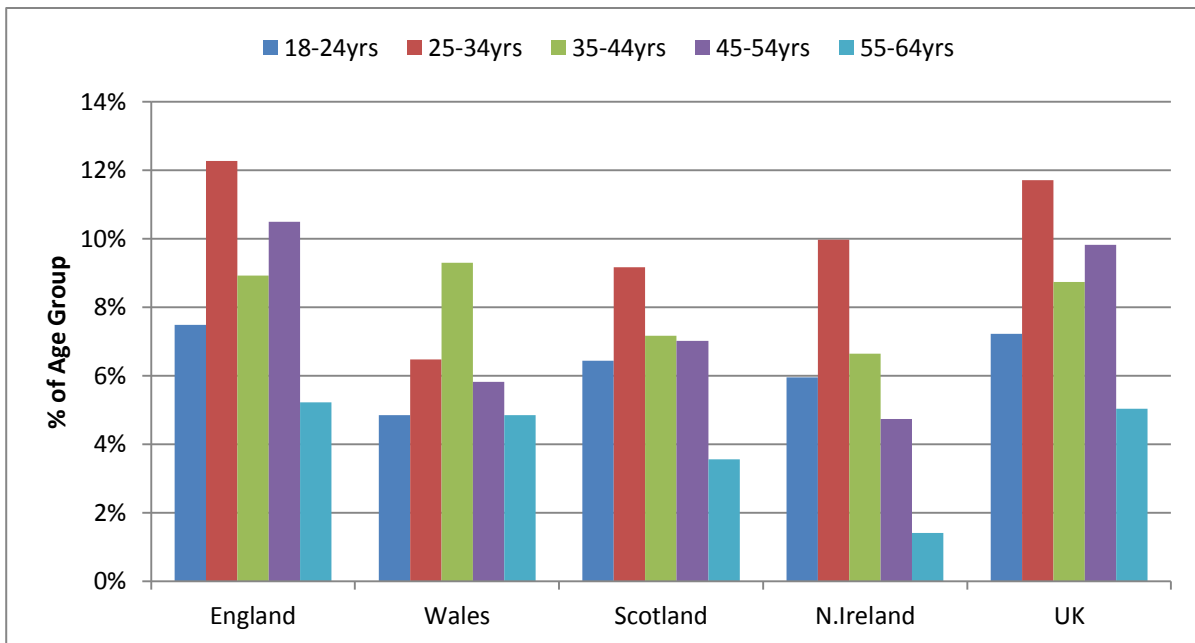
Fe wnaeth y gyfradd TEA ar gyfer menywod ddisgyn o'i huchafbwynt uchaf erioed o 6.1 y cant yn 2011 i'w chyfartaledd rhediad hir o oddeutu 4.0 y cant yn 2012. Er i'r gyfradd gynyddu'n raddol tan 2016, erbyn 2017 roedd wedi gostwng yn ôl i'r lefelau cyn 2010 (Ffigur 5). Roedd y gyfradd TEA dynion yng Nghymru wedi gostwng yn sylweddol hefyd o 10.2 y cant i 6.5 y cant rhwng 2011 a 2013 ond mae wedi sefydlogi ar oddeutu 9 y cant ers hynny. Mae Ffigur 5 yn dangos bod cyfraddau TEA menywod yng Nghymru'r un fath â thuedd y DU tan 2010 ond eu bod wedi dargyfeirio rhwng 2011 a 2015; mae bwlch tebyg wedi ailagor yn 2017.

Cymru Y DU
% y Boblogaeth Oedolion 18-64 oed

Ffigur 5: Cyfanswm Gweithgarwch Entrepreneuriaidd Cam Cynnar yng Nghymru a'r DU, 2002-2017. (Ffynhonnell: GEM APS)

Oedran: Yn y DU, unigolion rhwng 25-44 oed sy'n arddangos y cyfraddau uchaf o weithgarwch entrepreneuriaidd cam cynnar. Yn 2017 yn y DU roedd gan y rhai 18-24 a 55-64 oed gyfraddau gweithgarwch entrepreneuriaidd sylweddol is na'r rhai 25-54. Yn yr Alban a Lloegr, roedd y gyfradd TEA ar gyfer pobl 55-64 oed yn sylweddol is hefyd nag ar gyfer y rhai 25-34 oed (ac yn is na'r rhai 45-54 oed yn Lloegr). Nid oedd unrhyw wahaniaethau sylweddol yn y cyfraddau gweithgarwch entrepreneuriaidd ar draws y bandiau oedran yng Nghymru nac yng Ngogledd Iwerddon (Ffigur 6).

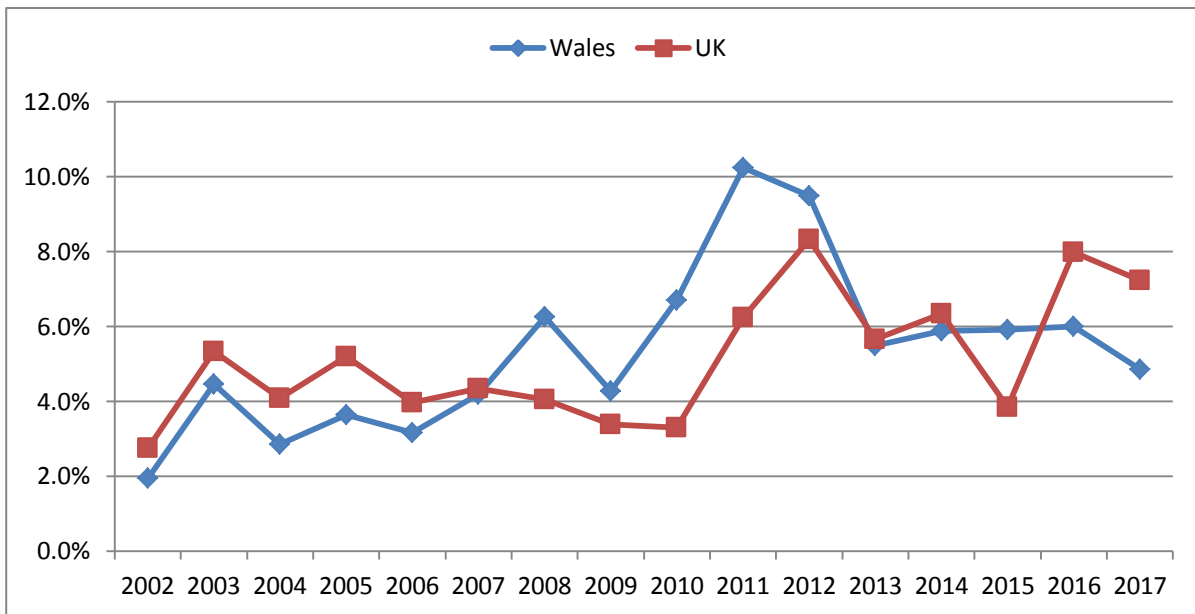

18-24 oed 25-34 oed 35-44 oed 45-54 oed 55-64 oed
 % o'r Grŵp Oedran
 Lloegr Cymru Yr Alban Gogledd Iwerddon Y DU

Ffigur 6: Cyfanswm Gweithgarwch Entrepreneuriaidd Cam Cynnar yn ôl Oedran yng Ngwledydd Cartref y DU, 2017 (Ffynhonnell: GEM APS)

Ers sawl blwyddyn, mae dosbarthiad y gyfradd TEA yn ôl oedran wedi bod yn symud tuag at genhedlaeth iau yng Nghymru, er enghraifft, roedd y cyfraddau TEA ar gyfer pobl ifanc 18-24 oed yn ystod cyfnod y dirwasgiad yn arbennig o uchel, gan gyrraedd uchafbwynt o 10 y cant yn 2011. Er bod y gyfradd wedi gostwng yn ôl i oddeutu 6 y cant, mae wedi aros yn gymharol sefydlog ar y gyfradd hon yn y blynyddoedd diwethaf. Mewn cyferbyniad, mae cyfradd y DU wedi bod yn fwy amrywiol yn ddiweddar ac yn 2017 mae wedi parhau'n gymharol uchel ar 7.2 y cant.

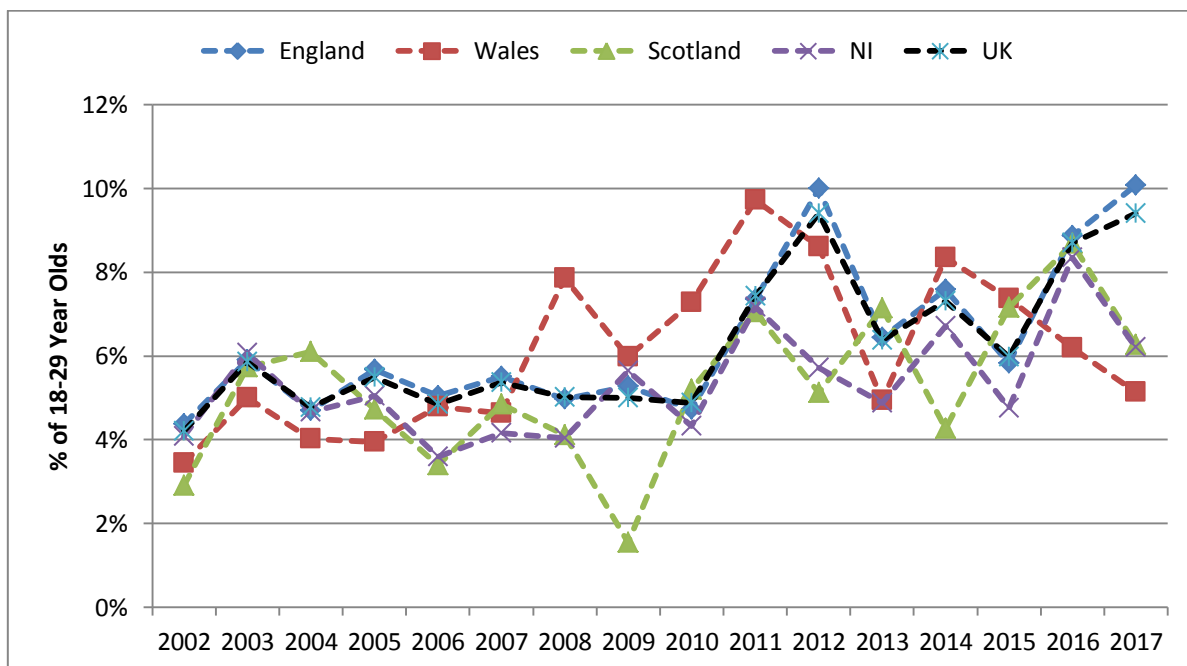
O gymharu â'r DU, mae'r gyfradd uwch o weithgarwch entrepreneuriaidd cam cynnar ymhlith pobl ifanc 18-24 oed yng Nghymru yn ystod y dirwasgiad yn awgrymu eu bod wedi wynebu hinsawdd economaidd anoddach, â'r diffyg swyddi'n golygu bod angen mynd yn hunangyflogedig, sydd erbyn hyn wedi diflannu wrth i'r economi adfer. Fel arall, gallai adlewyrchu'r ddarpariaeth gynyddol o weithgareddau entrepreneuriaeth ieuencid gan Lywodraeth Cymru yn ystod y cyfnod hwn.

Cymru Y DU

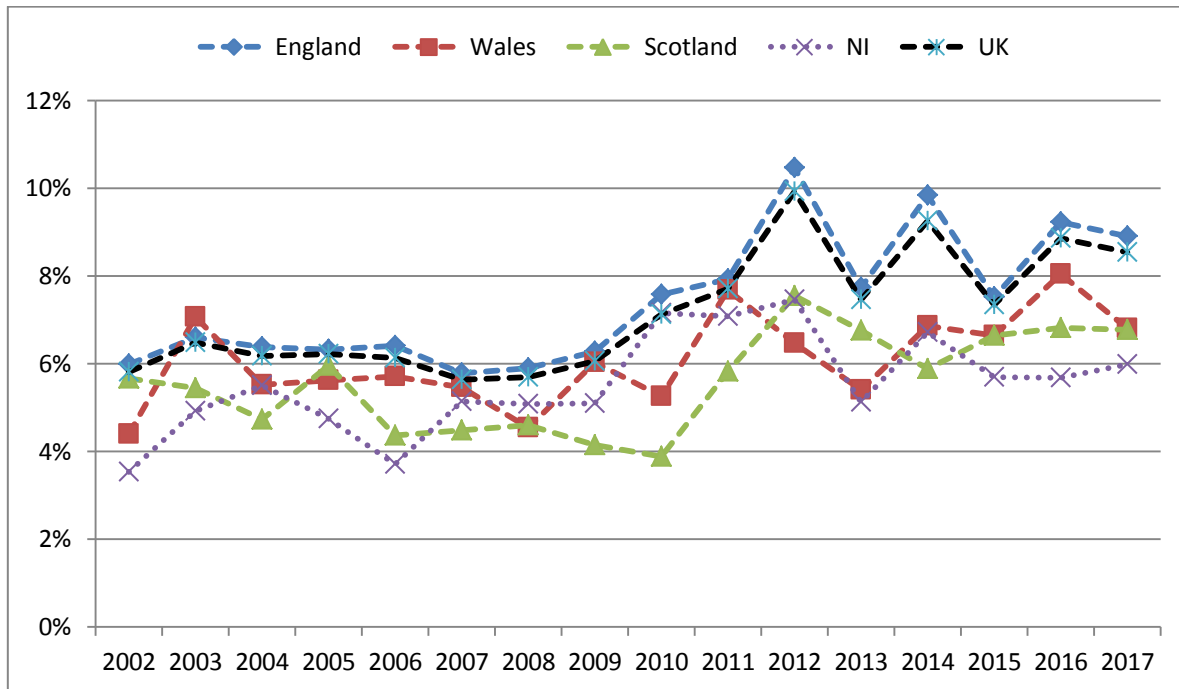
Ffigur 7: Tuedd yn y Gweithgarwch Entrepreneuriaidd Cam Cynnar ymhlith pobl 18-24 oed yng Nghymru a'r DU, 2002 i 2017 (Ffynhonnell: GEM APS)

Dadansoddiad a allai fod yn fwy defnyddiol yw asesu sut mae'r gyfradd TEA wedi newid yn y grŵp oedran 18 i 29 (lle ymddengys fod toriad naturiol o ran data gweithgarwch y DU) a chymharu hynny â'r grŵp oedran 30 i 64. Mae Ffigurau 8 a 9 yn dangos, o gymharu â'r gwledydd cartref eraill, bod y gyfradd TEA ar gyfer oedolion ifanc yng Nghymru yn gymharol uchel yn ystod y dirwasgiad, ond ers 2013 bu tuedd am i lawr, ac yn 2017 mae'n sylweddol is na'r gyfradd yn Lloegr. Mewn cyferbyniad, roedd y gyfradd TEA ymhlith pobl rhwng 30 a 64 oed yng Nghymru yn sylweddol is na'r gyfradd ar gyfer Lloegr, a chyfartaledd y DU, yn ystod y cyfnod 2012-14, ond nid yw'n arwyddocaol wahanol yn 2017.

Lloegr Cymru Yr Alban Gogledd Iwerddon Y DU
% o rai 18-29 oed

Ffigur 8: Y duedd mewn Cyfanswm Gweithgarwch Entrepreneuriaidd Cam Cynnar yn y Gwledydd Cartref ar gyfer pobl 18 i 29 oed, 2002 i 2017 (Ffynhonnell: GEM APS)

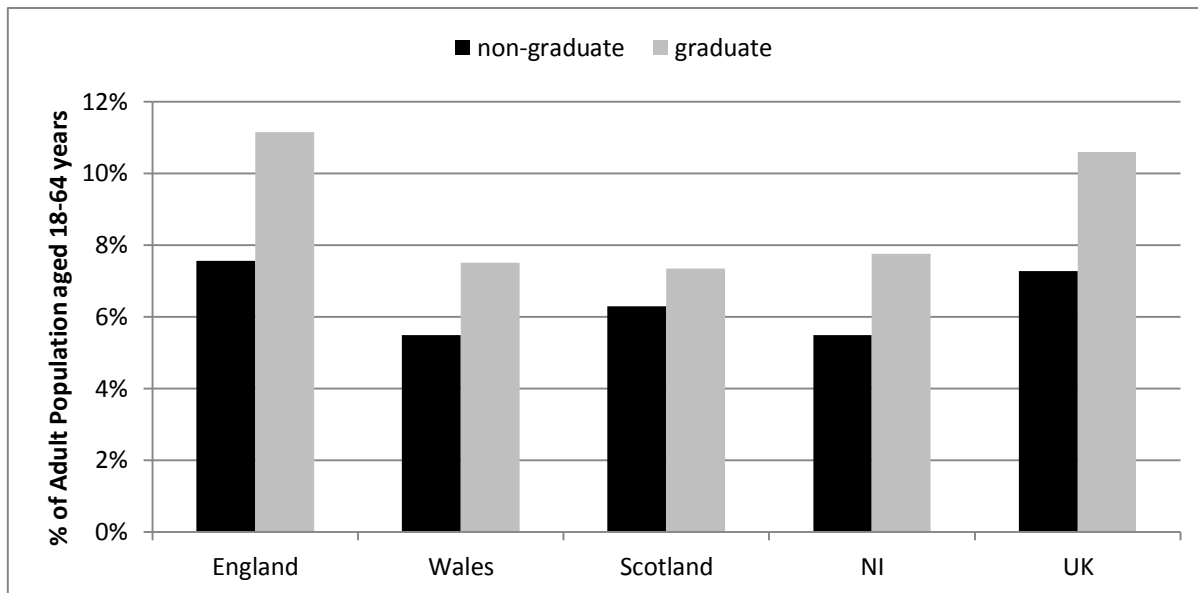

Lloegr Cymru Yr Alban Gogledd Iwerddon Y DU

Ffigur 9: Y duedd mewn Cyfanswm Gweithgarwch Entrepreneuriaidd Cam Cynnar yn y Gwledydd Cartref ar gyfer pobl 30 i 64 oed, 2002 i 2017 (Ffynhonnell: GEM APS)

Addysg: Mae gan raddedigion yn y DU gyfraddau uwch o weithgarwch entrepreneuriaidd cam cynnar na phobl heb radd fel arfer. Yn 2017 roedd y gyfradd TEA i raddedigion y DU yn 10.6 y cant, oedd yn sylweddol uwch na'r gyfradd o 7.3 y cant i bobl heb radd (Ffigur 10). Nid oedd y naill gyfradd na'r llall yn wahanol iawn i'r cyfraddau yn 2016.

Y gyfradd TEA ar gyfer graddedigion Cymru yn 2016 oedd 7.5 y cant o gymharu â'r gyfradd ar gyfer pobl heb radd o 5.5 y cant; nid oedd y gwahaniaeth hwn yn ystadegol arwyddocaol. Nid oedd unrhyw wahaniaethau sylweddol yn y naill gyfradd na'r llall o gymharu â 2016 ychwaith. Lloegr oedd yr unig wlad gartref lle'r oedd y cyfraddau TEA ar gyfer graddedigion yn sylweddol uwch na'r un ar gyfer pobl heb radd yn 2017.

â gradd heb radd
% o Boblogaeth Oedolion 18-64 oed

Ffigur 10: Cyfanswm Gweithgarwch Entrepreneuriaid Cam Cynnar yn y Gwledydd Cartref yn ôl y statws Graddio, 2017 (Ffynhonnell: GEM APS)

Agweddau a Bwriad Entrepreneuriaid

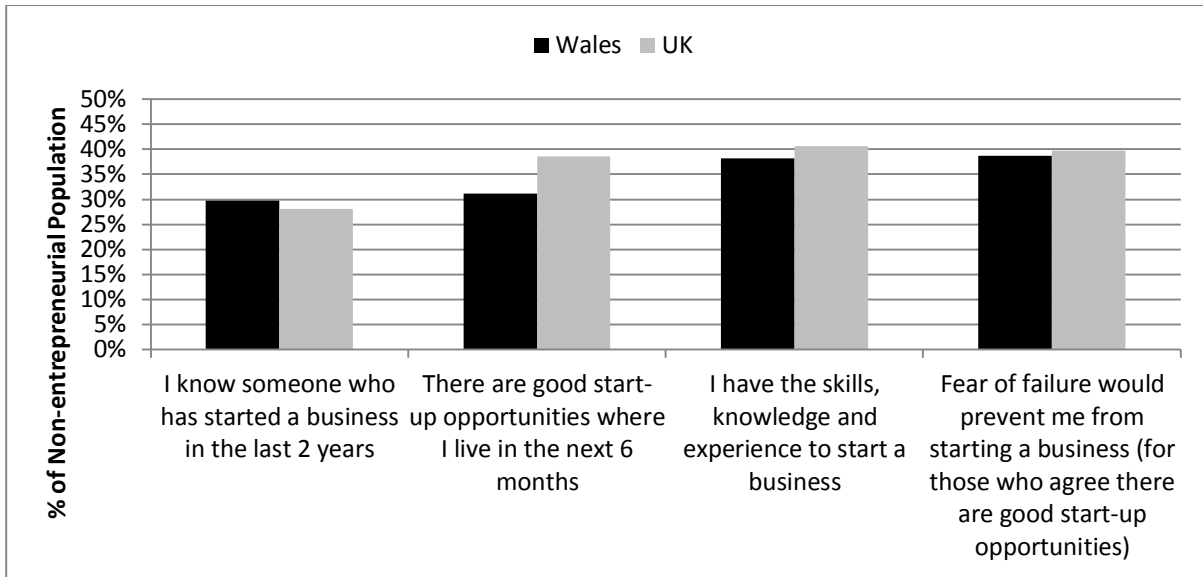
Mae GEM wedi datblygu nifer o ddatganiadau agweddol sy'n darparu dirprwy ar gyfer potensial entrepreneuriaid mewn gwlad/rhanbarth. Maent yn cynnwys adnabod person sydd wedi cychwyn busnes yn y ddwy flynedd diwethaf, canfyddiad o gyfleoedd da ar gyfer cychwyn, hunangred o ran meddu ar y sgiliau perthnasol i sefydlu busnes a mynychder ofn methu fel rhwystr i sefydlu busnes.

Mae data agweddol GEM yn cael ei adrodd yma ar y gyfran honno o'r boblogaeth nad ydynt yn entrepreneuriaid eto gan y gallai unigolion sydd eisoes yn entrepreneuriaid deimlo bod rhaid iddynt ddarparu atebion positif yn yr Arolwg Poblogaeth Oedolion (APS).

Yng Nghymru yn 2017, mae bron i draean o unigolion nad ydynt yn entrepreneuriaid yn dweud eu bod yn adnabod entrepreneur sydd oddeutu'r un gyfran â'r DU gyfan (Ffigur 11), a heb fod yn wahanol iawn i flynyddoedd blaenorol. Mae tua dau o bob pump o bobl nad ydynt yn entrepreneuriaid yn credu bod ganddynt y sgiliau i sefydlu busnes, eto'n debyg i gyfartaledd y DU.

Fel mewn blynyddoedd blaenorol, y prif wahaniaeth rhwng Cymru a'r DU yw'r gyfran sylweddol is o'r boblogaeth nad ydynt yn entrepreneuriaid yng Nghymru sy'n credu bod cyfleoedd da i gychwyn busnes yn eu hardal yn y chwe mis nesaf, 31 y cant yng Nghymru o gymharu â 39 y cant yn y DU. Er

gwaethaf y bwllch hwn, nid oes gwahaniaeth yn y cyfraddau ofn methu ymhlith y rhai sy'n ystyried bod yna gyfleoedd da i ddechrau busnes.

Cymru Y DU
% o'r Boblogaeth nad ydynt yn entrepreneuriaid

Rwy'n adnabod rhywun sydd wedi dechrau busnes yn y ddwy flynedd ddiwethaf

Mae cyfleoedd da i ddechrau busnes lle dwi'n byw yn y chwe mis nesaf

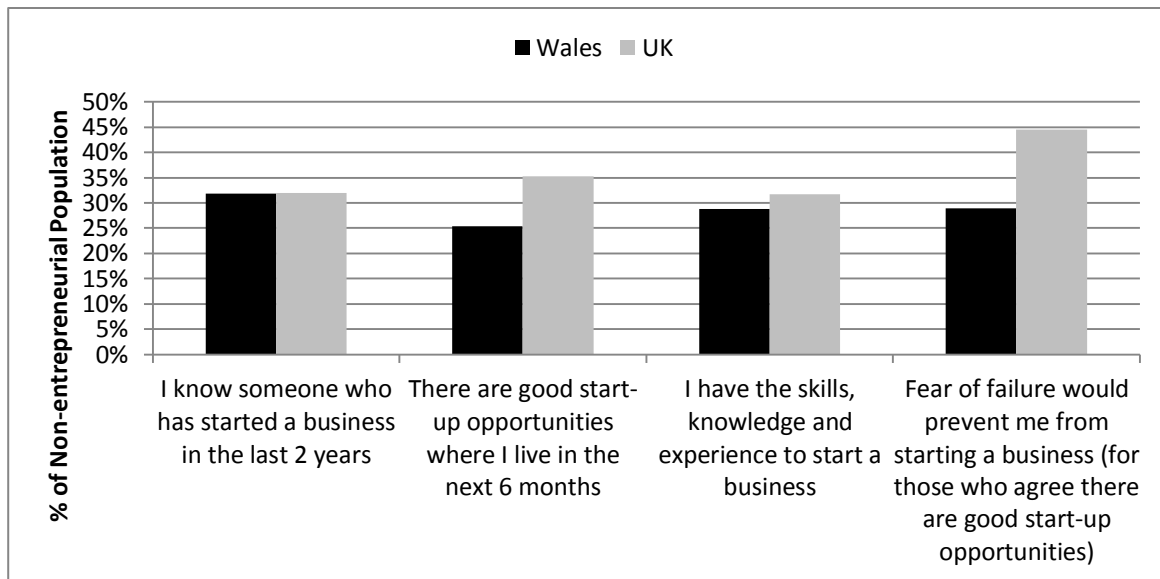
Mae gen i'r sgiliau, y wybodaeth a'r profiad i ddechrau busnes

Byddai ofn methu yn fy atal rhag dechrau busnes (i'r rhai sy'n cytuno bod cyfleoedd da i ddechrau busnes)

Ffigur 11: Agweddau a Chanfyddiadau Entrepreneuriaidd yng Nghymru a'r DU 2017
 (Ffynhonnell: GEM APS)

Mae Ffigur 12 yn arddangos yr agweddau tuag at entrepreneuriaeth pan y'i cyfyngir i bobl 18-24 oed yn unig. Mae cyfran sylweddol is o bobl ifanc yng Nghymru (25 y cant) yn ystyried yn ystyried bod yna gyfleoedd dechrau busnes da o'i gymharu â'r DU (35 y cant). Er gwaethaf y bwllch hwn, nid oedd gwahaniaeth arwyddocaol mewn agweddau rhwng Cymru a'r DU o ran a fyddai ofn methu'n eu rhwystro rhag dechrau busnes.

Wrth gymharu agweddau pobl ifanc yn erbyn yr holl bobl nad ydynt yn entrepreneuriaid (fel y dangosir yn Ffig. 11) mae cyfran sylweddol is o bobl ifanc yng Nghymru o'r farn bod ganddynt y sgiliau, y wybodaeth a'r profiad i ddechrau busnes, sef 28.9 y cant o gymharu â 38.2 y cant ar gyfer y boblogaeth ehangach nad ydynt yn entrepreneuriaid. Roedd hyn yn wir yn y DU hefyd gyda dim ond 31.7 y cant o bobl ifanc yn cytuno â'r datganiad hwn o gymharu â 40.6 y cant o'r holl bobl nad ydynt yn entrepreneuriaid yn y DU.

**Cymru Y DU
% o'r Boblogaeth nad ydynt yn Entrepreneuriaid**

Rwy'n adnabod rhywun sydd wedi dechrau busnes yn y ddwy flynedd ddiwethaf

Mae cyfleoedd da i ddechrau busnes lle dwi'n byw yn y chwe mis nesaf

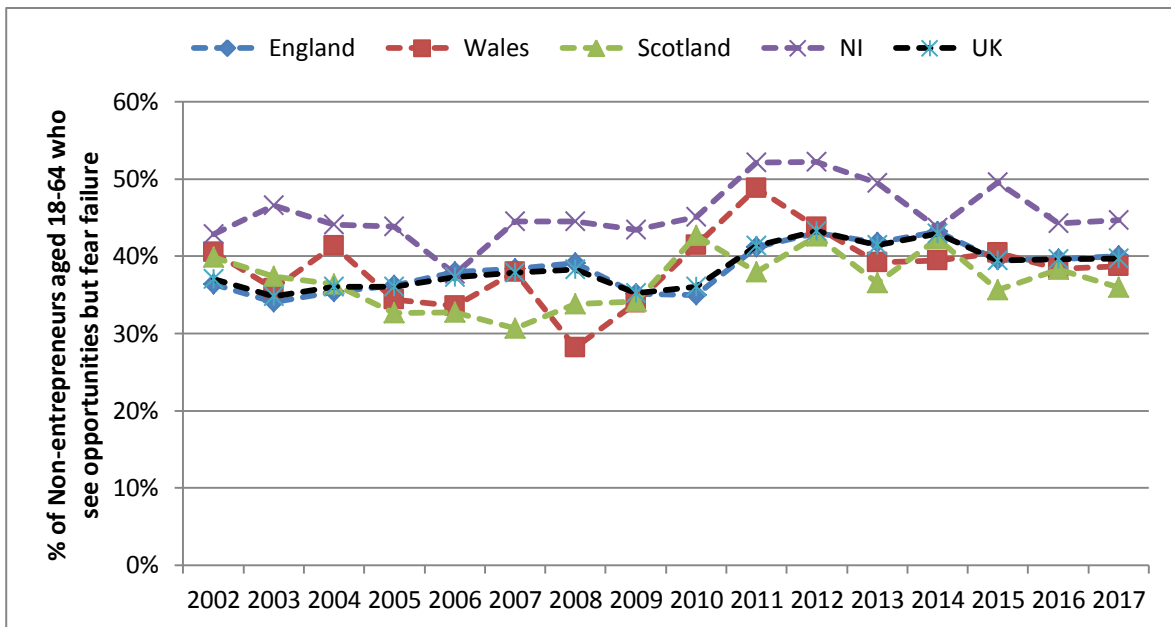
Mae gen i'r sgiliau, y wybodaeth a'r profiad i ddechrau busnes

Byddai ofn methu yn fy atal rhag dechrau busnes (i'r rhai sy'n cytuno bod cyfleoedd da i ddechrau busnes)

Ffigur 12: Agweddau a Chanfyddiadau Entrepreneuriaidd ymhlith pobl 18-24 oed yng Nghymru a'r DU 2017 (Ffynhonnell: GEM APS)

Roedd cyfran y boblogaeth nad ydynt yn entrepreneuriaid yng Nghymru sy'n gweld cyfleoedd da i gychwyn busnes ond yn dweud y byddai ofn methu'n eu hatal rhag cychwyn busnes, yn 38.7 y cant yn 2017, a oedd bron heb ei newid ers 2016. Nid oedd cyfradd y DU, sef 39.7 y cant, wedi newid chwaith, ac nid oedd yn sylweddol wahanol i Gymru.

Dengys Ffigur 13 bod ofn methu wedi cynyddu'n fwy sydyn yng Nghymru nag yn y gwledydd cartref eraill yn ystod y dirwasgiad, ond yn y blynyddoedd diwethaf mae wedi sefydlogi fel yn y lleill. Yn 2017 nid oedd unrhyw wahaniaethau sylweddol yn y cyfraddau ofn methu ymhlith y gwledydd cartref.

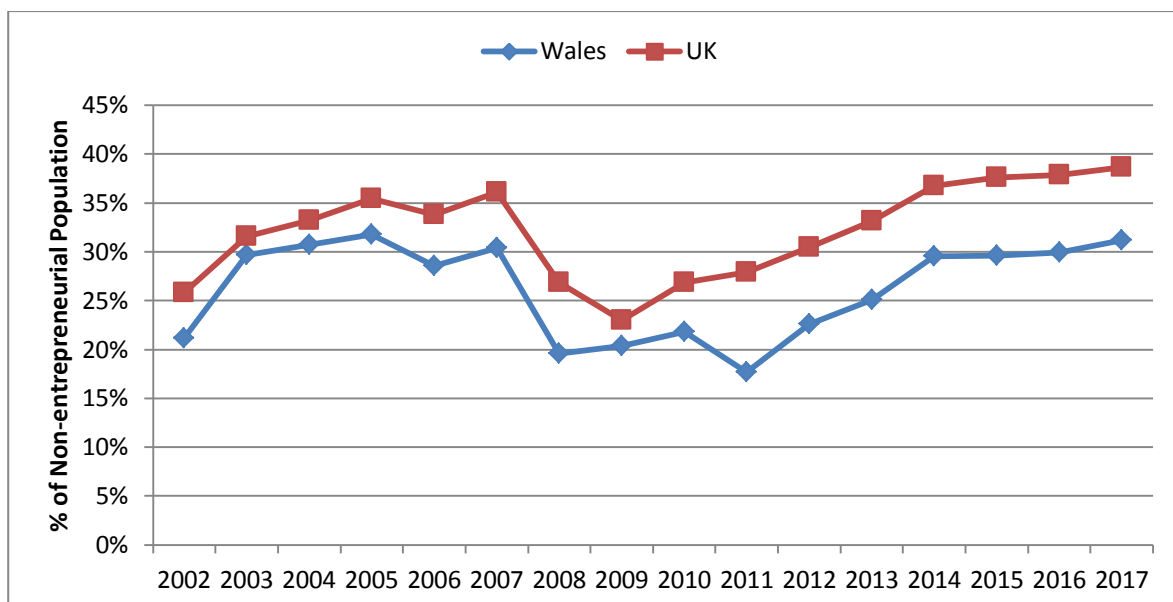

Lloegr Cymru Yr Alban Gogledd Iwerddon Y DU

% o'r boblogaeth nad ydynt yn entrepreneuriaid

Ffigur 13: Ofn Methu ymhlith y rhai hynny sy'n gweld Cyfleoedd yng Ngwledydd Cartref y DU, 2002-17 (Ffynhonnell: GEM APS)

Yn arrolwg 2017, fe wnaeth 31.2 y cant o'r boblogaeth o oedran gweithio nad ydynt yn entrepreneuriaid yng Nghymru gytuno bod cyfleoedd da i gychwyn busnes yn eu hardal leol yn y chwe mis nesaf, o gymharu â 38.6 y cant yn y DU. Nid oedd y naill na'r llall yn wahanol iawn i'w hamcangyfrifon yn 2016, ac er bod y duedd ar i fyny yng Nghymru a'r DU, mae'r bwch ystadegol sylweddol o ran canfod cyfle rhwng Cymru a'r DU yn dal i fodoli (Ffigur 14).

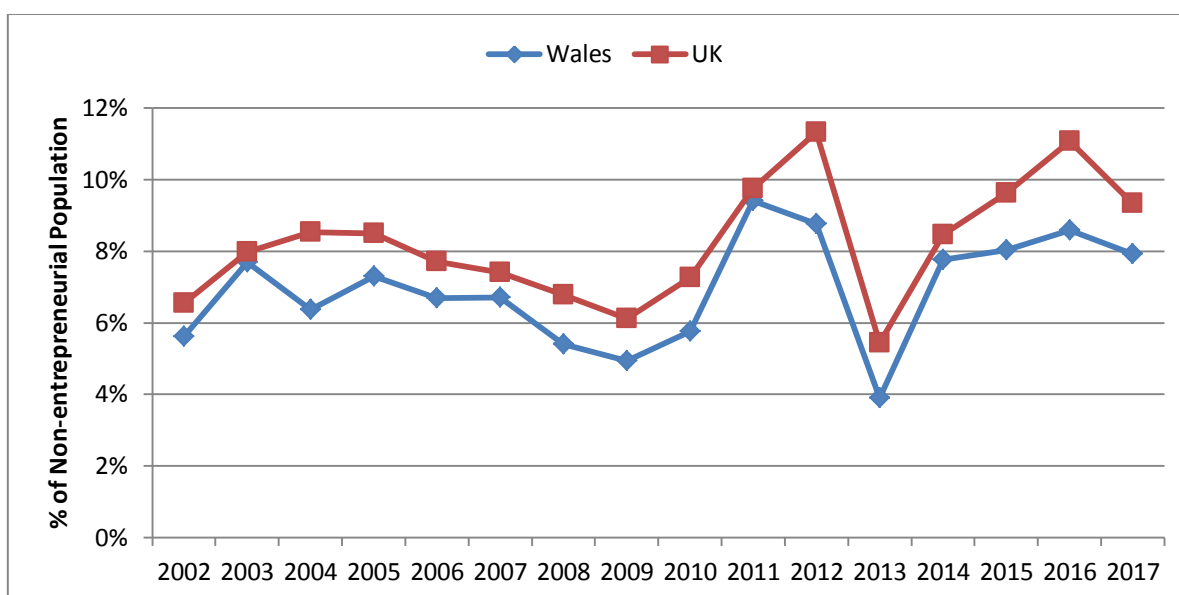

Cymru Y DU

% o'r boblogaeth nad ydynt yn entrepreneuriaid

Ffigur 14: Canfyddiad o Gyfleoedd Cychwyn Busnes yng Nghymru a'r DU, 2002-17 (Ffynhonnell: GEM APS)

O edrych tua'r dyfodol, fe wnaeth y gyfran o oedolion o oedran gweithio nad ydynt yn entrepreneuriaid yng Nghymru sy'n disgwyl cychwyn busnes o fewn y tair blynedd nesaf aros bron yn ddigyfnwid ar 7.9 y cant yn 2017 (Ffigur 15). Fe wnaeth amcangyfrif y DU ostwng yn sylweddol o 11.1 y cant yn 2016 i 9.3 y cant yn 2017. Tra phosib bod y cynnydd blaenorol yn y cyfraddau bwriadau hyn yn ystod y dirwasgiad yn adlewyrchu rhesymau'n ymwneud ag angen; yn y blynyddoedd diwethaf mae'n debygol, yn wyneb economi sy'n gwella ar gyfer cychwyn busnes, bod hyn yn cynrychioli'r posibilrwydd o fwy o entrepreneuriaeth oherwydd cyfle.

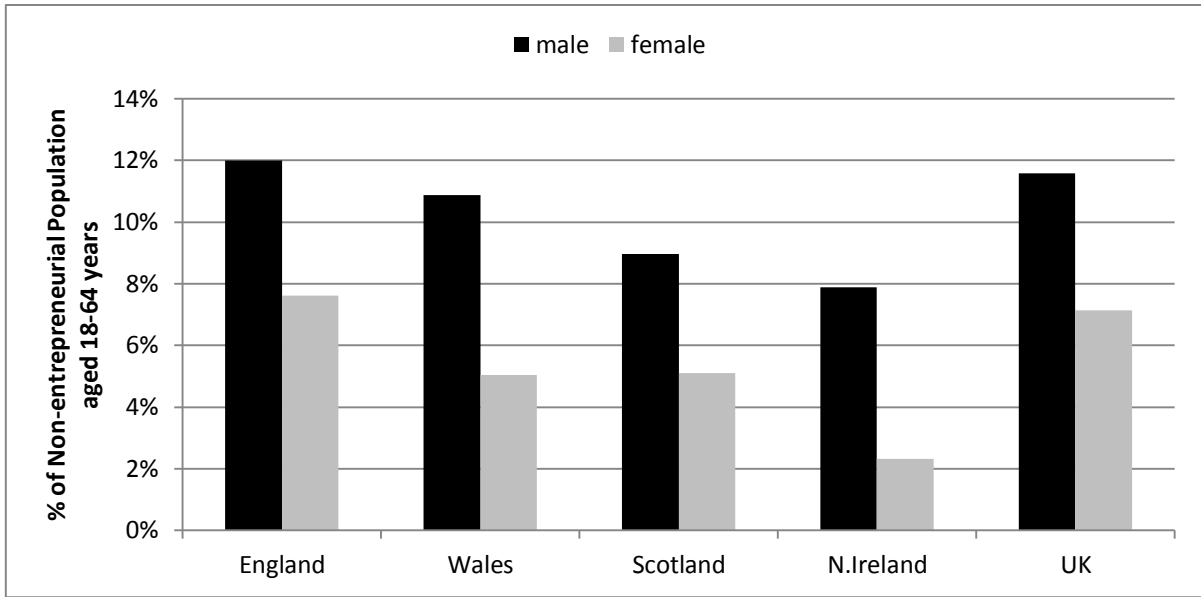

Cymru Y DU

% o'r boblogaeth nad ydynt yn entrepreneuriaid

Ffigur 15: Disgwyliadau Cychwyn Busnes y Dyfodol (o fewn 3 blynedd) yng Nghymru a'r DU ymhlith y boblogaeth nad ydynt yn entrepreneuriaid, 2002-17 (Ffynhonnell: GEM APS)

Yn 2017, roedd cyfran y dynion nad oeddent yn entrepreneuriaid-weithredol yng Nghymru a ddywedodd eu bod yn bwriadu cychwyn busnes yn y tair blynedd nesaf yn sylweddol uwch nag ar gyfer menywod (Ffigur 16) sef 10.9 ar gyfer dynion a 5.0 y cant ar gyfer menywod. Yn debyg i gymhareb gweithgaredd entrepreneuriaid yn ôl rhyw, pan gaiff ei throsi'n gymhareb menywod i ddynion, mae hyn yn gyfystyr â dim ond 46 y cant, sy'n cymharu â 64 y cant yn Lloegr, 57 y cant yn yr Alban a dim ond 29 y cant yng Ngogledd Iwerddon; yr olaf yn bennaf oherwydd y gyfradd fwriad is na'r cyfartaledd ymhlith menywod. Yn gyffredinol, nid oedd bwriadau cychwyn busnes ar gyfer dynion a menywod yn y gwledydd cartref yn wahanol iawn i'r rhai hynny yn 2016.

dynion menywod

% o'r boblogaeth nad ydynt yn entrepreneuriaid 18-64 oed

Ffigur 16: Disgwyliadau Cychwyn Busnes y Dyfodol (o fewn 3 blynedd) yng Ngwledydd Cartref y DU yn ôl Rhyw, 2017 (Ffynhonnell: GEM APS)

Rhuglder yn y Gymraeg a Gweithgarwch Entrepreneuraidd

Nid oedd unrhyw wahaniaethau sylweddol yn 2017 yng nghyfraddau TEA y rhai hynny yng Nghymru oedd yn rhugl eu Cymraeg llafar ac ysgrifenedig (6.4%); a allai siarad a deall rhywfaint o Gymraeg (7.3%), a'r rhai hynny nad oedd ganddynt unrhyw sgiliau Cymraeg neu fawr ddim (5.8%).

Sylwadau Cloi

Mae gweithgaredd entrepreneuraidd yng Nghymru yn 2017 wedi parhau i fod yn gryf gyda'r gyfradd TEA dros 6 y cant a bwriadau cychwyn busnes oddeutu 8 y cant. Yn ystod y dirwasgiad, roedd symudiad tuag at fwy o weithgarwch entrepreneuraidd ymhlith y grwpiau oedran iau yng Nghymru, yn rhannol oherwydd rhesymau rheidrwydd a mwy o ffocws gan y Llywodraeth ar entrepreneuriaeth ieuenctid, fodd bynnag, yn 2017 mae pob grŵp oedran yr un mor debygol o fod yn entrepreneuraidd.

Mae'r metrigau agwedd yn atgyfnerthu'r agwedd gadarnhaol hon; mae tua dau o bob pump o'r rhai nad ydynt yn entrepreneuriaid yn dweud bod y sgiliau, yr wybodaeth a'r profiad ganddynt i ddechrau busnes ac mae bron i draean yn adnabod entrepreneur sydd wedi dechrau busnes o fewn y ddwy flynedd ddiwethaf. Mae ofn methu'n parhau'n ddigynfawr yng Nghymru yn 2017 ac mae'n cymharu'n dda â'r gyfradd yn y DU; ar ei huchaf yn 2011 dywedodd tua hanner y rheiny a nododd eu bod yn gweld cyfleoedd cychwyn busnes y byddai ofn methu'n eu hatal rhag cychwyn busnes, yn 2017 mae hyn yn parhau i fod yn is na 40 y cant. Gyda'i gilydd mae'r mesurau hyn yn dangos bod yna safbwynt mwy hyderus

ymhlith y boblogaeth ynghylch y gallu i ddechrau busnes llwyddiannus a'r amodau i wneud hynny.

Er gwaethaf yr agweddau cadarnhaol, mae yna rai problemau o hyd. Mae gweithgarwch entrepreneuraidd a'r bwriad i gychwyn busnes yn hanner y gyfradd ymhlith menywod o gymharu â dynion. Mae yna rai mesurau hefyd sy'n wahanol i sefyllfa'r DU; mae cyfanswm gweithgarwch entrepreneuraidd cyfnod cynnar yng Nghymru yn 2017 yn sylweddol is na'r hyn a welwyd yn y DU yn gyffredinol ac yn Lloegr. Mae hyn hefyd yn wir am weithgarwch gwrywaidd. O safbwynt agweddau, mae cyfran lai o bobl nad ydynt yn entrepreneuriaid yng Nghymru nag yn y DU sy'n credu bod yna gyfleoedd cychwyn busnes da yn lleol o fewn y chwe mis nesaf. Mae'r gyfradd ar gyfer Cymru wedi cynyddu'n sylweddol ers 2010 ond mae'n gyson is na'r gyfradd ar gyfer y DU ac mae wedi aros yn ddigymffwrdd yn ystod y flwyddyn. Efallai bod y syniad bod yna lai o gyfleoedd yn adlewyrchu problemau'n ymwneud â galw lleol gwahanol yng Nghymru neu wahaniaeth yn yr amodau sy'n cael eu hystyried yn angenrheidiol ar gyfer sefydlu busnes llwyddiannus.

Ymwadiad

Mae'r adroddiad hwn wedi'i seilio ar ddata a gasglwyd gan gonsortium GEM a thîm GEM y DU; yr awduron sy'n gwbl gyfrifol am ddadansoddi a dehongli'r data.

I gael rhagor o wybodaeth am y prosiect GEM DU, cysylltwch â:

Dr Karen Bonner
Queen's Management School
Queen's University
Riddel Hall, 185 Stranmillis Road
Belfast, BT9 5EE
E-bost: k.bonner@qub.ac.uk

Yr Athro Mark Hart
Economics, Finance and Entrepreneurship Group
Aston Business School, Aston University
Aston Triangle, Birmingham, B4 7ET
E-bost: mark.hart@aston.ac.uk

Aston Business School

Yr Athro Jonathan Levie
Hunter Centre for Entrepreneurship,
University of Strathclyde,
Livingstone Tower, 26 Richmond Street,
Glasgow, G1 1XH
E-bost: j.levie@strath.ac.uk

